

KANDIDAT NA LASTIŠ

Vest da je Evropska komisija (EK) 12. oktobra preporučila Evropskom savetu, koji se okuplja krajem godine, da Srbiji formalno dodeli status kandidata za člana Evropske unije (EU) u Beogradu nije dočekana slavljenički. Ovakva odluka se u Beogradu očekivala, mada su pojedini domaći mediji danima pre sastanka EK spekulisali, da zbog pritiska Nemačke i Francuske zbog situacije na severu Kosova, Srbija možda neće dobiti ni preporuku za kandidaturu. Ove spekulacije su se pokazale neosnovanim najviše zbog toga što je srpska kandidatura bila interes EU najmanje koliko je bila interes Srbije, ma koliko to paradoksalno zvučalo.

Jednostavno, da Srbija nije dobila preporuku za kandidaturu, Evropska unija bi izgubila svaku mogućnost uticaja na Beograd i događaje na severu Kosova.

Unija je ipak u ovaj region uložila desetine milijardi evra, prisutne su hiljade vojnika iz evropskih zemalja i potrošeno je mnogo energije da stvari krenu bolje da bi tek tako dopustila da se događaji odigravaju stihijski i bez kontrole.

Upravo zato, odlukom Evropske komisije dalji napredak Srbije je – uslovan. Govoreći o preporuci za Srbiju, evropski komesar za proširenje Štefan File je istakao da je “Srbija je postigla progres u važnim oblastima” kao i da je Evropska komisija zbog toga “preporučila odobravanje kandidatskog statusa,

uz razumevanje kako obnova dijaloga sa Kosovom i primena dogovorenih sporazuma, otvara vrata datumu početka pregovora”.

Preporuka Evropske komisije još uvek ne znači da će Srbija u decembru dobiti status kandidata za članstvo u EU, ali je krupan i najvažniji korak ka tom cilju. Da bi Srbija u decembru zaista postala kandidat za članicu EU saglasnost će morati da da svih 27 članica. Mađarska je već tražila izmenu srpskog Zakona o restituciji, koji po njoj “diskriminiše mađarsku nacionalnu manjinu” a Litvanija uslovljava kandidaturu rešavanjem problema koje imaju dve litvanske kompanije koje posluju u Srbiji. Nije nemoguće da će se još neka zemlja do decembra setiti da ima neki problem sa Beogradom ali je sigurno da bilo koje bilateralno pitanje neće ugroziti dobijanje kandidature.

Bez obzira što je preporuka za kandidaturu važan korak na evropskom putu Srbije ova vest je u toj zemlji dočekana bez velikog oduševljenja. Jedan od razloga za to je činjenica da je srpska vlast očekivala da će Srbija pored kandidature dobiti i datum početka pregovora o pristupanju EU. Ovo očekivanje je još tokom leta izneo predsednika Srbije Boris Tadić koji je posle hapšenja bivšeg komandanta vojske bosanskih Srba generala Ratka Mladića, kao i bivšeg lidera hrvatskih Srba Gorana Hadžića i njihovog isporučjenja Haškom tribunalu zatražio da Srbija uz kandidaturu dobije i datum početka pristupnih pregovora.

"Samo tražim od EU da ispuni svoj deo. Mi smo svoj deo ispunili i nastavićemo to da činimo", kazao je tada predsednik Srbije. Tadićev zahtev je bio logičan. Srbija je godinama zaostajala u evropskim integracijama jer je deo međunarodne zajednice smatrao da nedovoljno saraduje sa Haškim tribunalom pošto nije uhapsila Mladića i Hadžića. Kada je Beograd konačno uspeo da uspešno završi saradnju sa međunarodnim sudom za ratne zločine bilo je logično da srpski predsednik pokuša da kapitalizuje taj uspeh. EU je više puta jasno rekla da završetak priče sa Hagom donosi Srbiji status kandidata za članstvo u EU do kraja 2011. godine.

Ipak, Tadić je svestan da kandidatura ne znači ništa sama po sebi ako Srbija ne započne pristupne pregovore.

Uostalom, Turska je podnela zahtev za članstvo u EU 1987. godine da bi status kandidata dobila tek 1999. godine a pregovore o pristupanju koji su još daleko od zaključenja je započela tek 2005. godine. Zato je srpski predsednik pokušao da tokom leta iskoristi pozitivnu atmosferu vezanu za Srbiju u međunarodnoj javnosti koja je nastala posle završetka saradnje sa Hagom i da odmah dobije više. "Srbija želi isti tretman kao i Hrvatska, koja je 2004. godine dobila status kandidata za ulazak u EU i određen je datum početka pregovora za 2005.", poručio je Tadić. Razlog više za Tadićev optimizam da bi Srbija mogla da dobije i datum početka pristupnih pregovora je bila činjenica da su se u tom trenutku tehnički pregovori između Beograda i Prištine uspešno odvijali, kao i da su na njima postignuti prvi dogovori o katastarskim knjigama, slobodi kretanja i saobraćajnim

tablicama. Međutim, Tadićev zahtev koliko god da je bio logičan – nije bio realan. Evropski zvaničnici su već tada isticali da hapšenje Mladića, iako bitan, nije bio jedini uslov za sledeći korak u evrointegracijama. Od Srbije se očekivalo da nastavi sa usvajanjem reformskih zakona i intenzivira regionalnu saradnja koja uključuje dijalog sa Prištinom i odnose sa susedima.

Određivanje datuma početka pristupnih pregovora sa EU srpskom predsedniku je potrebno zbog izbora koji će se najkasnije do maja sledeće godine održati u Srbiji. Vladajuća Demokratska stranka (DS) na čijem čelu se nalazi Tadić nosilac je politike evropskih integracija u Srbiji duže od decenije. Evropske integracije su njen zaštitni znak i nešto po čemu je birači prepoznaju. Štaviše, koalicija stranaka koja je danas na vlasti, a koju predvodi Demokratska stranka, izašla je na prošle izbore pod imenom – "koalicija za evropsku Srbiju". Tadićev plan za izbore je bio jednostavan i logičan – izbore raspisati odmah po svečanom početku pristupnih pregovora sa EU. Na tim izborima, DS bi tražila novi mandat od birača uz poruku da su doveli Srbiju do početka pregovora o članstvu u EU, te da je sada normalno da završe pregovore i uvedu Srbiju u Uniju. "Možda su i drugi za EU ali mi smo vodili ovaj proces i znamo kako da ga dovedemo do kraja", bila bi poruka Tadićevih demokrata na izborima koji slede. Da li bi to bilo dovoljno Tadićevim demokratama da pobeđe na izborima u zemlji koja se veoma teško bori sa ekonomskom krizom, koja se sve više zadužuje, u kojoj se sve manje proizvodi a sve više ljudi ostaje bez posla – pokazalo bi vreme.

Ipak, bez sumnje demokrate bi imale snažnu političku poruku koja bi povećala šanse za uspeh na izborima. Zato je datum početka pristupnih pregovora tako važan za vlast u Srbiji.

Da srpska vlast očajnički treba datum početka pristupnih pregovora znaju i u Evropskoj uniji. Zato i ne treba da čudi što je odmah po završetku saradnje sa Haškim tribunalom - normalizacija odnosa Beograda i Prištine postala uslov Beograda za nastavak evropskih integracija, odnosno za početak pristupnih pregovora. U prvoj polovini jula je izledalo kao da ovaj proces uspešno teče. Tada su negativni događaji počeli da se ređaju kao na filmskoj traci. Otkazivanje nastavka pregovora Beograda i Prištine oko priznavanja carinskih pečata Kosova, odluka kosovske vlade da se zabrani uvoz robe iz Srbije na Kosovo, pokušaj nasilnog zauzimanja dva granična prelaza na severu Kosova na kome žive pretežno Srbi od strane specijalne kosovske policijske jedinice ROSU koja je dovela do sukoba sa lokalnim stanovništvom i ubistva jednog policajca. Masovni otpor srpskog stanovništva na severu Kosova, spaljivanje jednog graničnog prelaza, preuzimanje graničnih prelaza od strane međunarodnih vojnih snaga KFOR, pokušaj KFOR da u septembru vrati na granične prelaze na severu po jednog kosovskog carinika i policajca što je dovelo do postavljanja barikada na svim važnijim putevima na severu Kosova – obeležili su poslednja tri meseca. Danas je situacija na Kosovu veoma napeta. Vlada u Prištini ne kontroliše stanovništvo na severu Kosova srpske nacionalnosti koje ne žele da žive u kosovskoj državi, barikade se nalaze na skoro svim važnijim putevima, a KFOR je dao

ultimatum srpskom stanovništvu da ukloni barikade. Deo međunarodne zajednice pre svih najuticajnijih zemalja zapadne hemisfere poput SAD, Velike Britanije, Francuske i Nemačke optužile su Srbiju za izazivanje nestabilnosti na severu Kosova. Posledica takvog razumevanja je da ove zemlje smatraju da pojačani pritisak na Srbiju, odnosno uslovljavanje kooperativnošću u vezi sa Kosovom za nastavak evropskih integracija može da reši problem. Problem je u tome što Vlada u Beogradu nema potpunu kontrolu nad događajima na severu Kosova. Da je tako, pokazala je nedavna izjava predsednika Tadića pred istek ultimatumu KFOR-a kosovskim Srbima da uklone barikade da je “poslao poruku kosovskim Srbima” i demant sa barikada od strane istih Srba da su dobili bilo kakvu poruku.

Tako je vlast u Srbiji došla u situaciju da njene izborne šanse zavise od procesa na koji ne može da utiče i koji svakog trenutka može da eskalira i pretvori se u krvoproliće. Kosovsko pitanje se nadvilo nad procesom evropskih integracija Srbije, ali i nad političkom scenom Srbije gde je postalo izborna tema.

U takvoj situaciji vladajuća koalicija skoro da nema nikakav maneverski prostor kada je u pitanju ovaj problem. Zato se pobrinula nemačka kancelarka Angela Merkel koja tokom svoje septembarske posete Beogradu na konferenciji za novinare iznela uslove Nemačke za dalji nastavak evropskih integracija Srbije. Očekujemo rezultate u direktnom dijalogu Beograda i Prištine, nesmetani rad Euleksa i ukidanje paralelnih struktura Srbije na Kosovu, poručila je Merkelova.

Nemačka kancelarka nije rekla ništa novo što zvanični predstavnici Srbije nisu već znali, ali je uslove za nastavak evropskih integracija prvi put čula srpska javnost. Građanima Srbije je godinama unazad objašnjavano da su evropske integracije i kosovski problem dva odvojena procesa. Slogan pod kojim je vladajuća koalicija trijumfalno pobedila na izborima 2008. godine glasilo je "I Kosovo, i Evropa". Zato su poruke kancelarke Merkel koja je javno objavila da je napredak u rešavanju problema sa Kosovom uslov za nastavak evropskih integracija doživljene kao šok u srpskoj javnosti. To se videlo po činjenici da je podrška javnosti evropskim integracijama Srbije najmanja u poslednjih nekoliko godina.

Međutim, Merkelova je najveću štetu, svesno ili nesvesno, nanela samom predsedniku Tadiću i njegovoj stranci. Vladajućim demokratama posle njenih izjava nije ostala ni najmanja mogućnost da spinuju poruku iz Brisela.

Ako Srbija dobije datum pristupnih pregovora svima je jasno da je to posledica popuštanja u vezi sa Kosovom, odnosno ukidanja srpskih institucija na severu Kosova. U tom slučaju, vladajuća stranka rizikuje da bude optužena od opozicije i nacionalno orjentisane javnosti da je "izdala" Srbe na Kosovu. S druge strane, ako zbog izbora vladajuća koalicija bude odlučila da ne popušta u vezi sa Kosovom kako ne bi izgubila "patriotske" glasove neće dobiti datum početka pregovora što znači da u kampanji neće moći da koristi priču po kojoj je Demokratska stranka prepoznatljiva – evropske integracije. Kao u čuvenoj bajci "Tamni vilajet" poznatoj po izreci

"ko uzme kajaće se, ko ne uzme kajaće se". Ruku na srce, za ovu situaciju kriva je sama vladajuća koalicija koja je godinama pričala da "Kosovo neće biti uslov za EU".

Evropska unija je očigledno rešila da ne gubi godine u vezi sa kosovskim problemom, da Beograd i Prištinu natera da pronađu rešenje kako ovaj problem ne bi postao "zamrznuti konflikt" poput kiparskog. "Bolje da danas rešavamo teška pitanja nego da ih odložimo za sutra", objasnila je Merkelova u Beogradu pristup Evropske unije. Tako se pod pritiskom nije našla samo Srbija, već i kosovska vlada. Prema pisanju prištinskih medija vladi Kosova data je "snažna sugestija" da izađe pred Srbe sa novom ponudom prema kojoj će dobiti više prava i nezavisnosti nego što sada imaju prema planu bivšeg finskog predsednika Martija Ahtisarija koji je ugrađen u Ustav i zakone Kosova. EU je prihvatila činjenicu da Ahtisarijev plan nikada nije prihvaćen od strane Srba i da je praktično mrtav kada je u pitanju sever Kosova. Sve češće se čuju primedbe da vlasti u Prištini čak i nepoštuju obaveze koje imaju prema postojećim zakonima o ulaganju u mesta u kojima žive Srbi, obavezi zapošljavanja Srba u javnim preduzećima, učešću Srba u organima vlasti... Jednostavno rečeno kao i srpska vlada i vlast u Prištini će morati da nađe način da "pređe sopstvene crvene linije" i da uveri kosovske Srbe da im želi dobro umesto da čeka da joj KFOR, Eulex i međunarodna zajednica naprave državu. To su dugoročno dobre vesti za vlast u Srbiji, ali je pitanje da li će imati bilo kakav uticaj na predstojeće izbore.

Pred vlastima u Srbiji je težak period u kome će morati da reše mnoge probleme boreći se pri tom sa vremenom koje ističe, jer se izbori približavaju. Sigurno je da se ne može računati da će EU promeniti politiku zbog predstojećih izbora kako je ranije radila pomažući proevropskim snagama da pobeđu.

Činjenica da su lideri najjače opozicione stranke Srpske napredne stranke (SNS) Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić tokom septembra posetili sedište EU kao i da je evropski komesar za proširenje Štefan File doručkovao sa njima pre nego što je srpskoj vladi prezentovao preporuku Evropske komisije, jasno govori da EU neće menjati politiku zbog izbora u Srbiji kao i da želi da ima odnos i sa vlastima i sa opozicijom.

"Mi vidimo budućnost Srbije u EU i učinićemo sve da Srbija taj put uspešno savlada na osnovama evropskih principa", poručila je u Beogradu kancelarka Merkel. Ona je rekla da nije sporno da je rešavanje pitanje Kosova dug proces, ali da ne bilo fer prema Srbiji da se pristupni pregovori privedu kraju, a da tek onda EU kaže, "sad nam je palo na pamet da imamo problem Srbije s Kosovom". To je okvir u kome će morati da se kreću kako sadašnja srpska vlada tako i buduća, ko god da je bude činio. Formalno priznanje Kosova od Srbije EU neće tražiti sve dok postoji makar jedna njena članica koja to nije učinila. Građani Srbije nemačkoj kancelarki duguju zahvalnost, jer je javno saopštila kako stoje stvari u vezi sa Kosovom. Tako je sprečila političke stranke da na ovom pitanju u kampanji skupljaju političke poene, nude nerealna rešenja i obmanjuju birače. Zato je za očekivati da ni Kosovo, ni EU ne budu dominantne teme na predstojećim izborima, već one koje znače život kao što su korupcija, privreda, zapošljavanje, porezi i bolji život građana.